

1. Cel projektu

Ogólny zakaz dyskryminacji stanowi część system prawnego Unii Europejskiej. Zaprezentowany projekt badawczy opiera się na spostrzeżeniu, że zasada niedyskryminacji jest zagrożona przez niewystarczający poziom transparentności w zakresie używania technologii zautomatyzowanego podejmowania decyzji przez podmioty sektora publicznego i prywatnego. **W związku z tym celem projektu jest przeprowadzenie kompleksowej analizy prawnej możliwości ochrony jednostek przed możliwą dyskryminacją zachodzącą w związku z rosnącą powszechnością użycia metod zautomatyzowanego podejmowania decyzji.** Zautomatyzowane podejmowanie decyzji pozwala bowiem podejmować decyzje dotyczące jednostki w oparciu o automatyczne przetwarzanie danych: przykładem jest przydzielanie jednostce określonego rodzaju pomocy socjalnej czy ocenianie możliwości popełnienia przez jednostkę przestępstwa w wyniku przetworzenia w wyniku zautomatyzowanego przetworzenia udzielonych przez nią informacji w wyniku posłużenia się odpowiednim algorytmem. Metody używane w ramach zautomatyzowanego podejmowania decyzji pozostają zwykle niejasne, co z perspektywy prawnej powinno rodzić obawy związane z ich zgodnością z ogólnym zakazem dyskryminacji. Przedmiotem badania projektu są ograniczenia ochrony przez zautomatyzowanym podejmowaniem decyzji wprowadzone przez ramy prawne stworzone przez Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO). Dyskusję w doktrynie wywołało tzw. „prawo do wyjaśnienia”, którego dopatruje się w Rozporządzeniu część naukowców. Jednocześnie część badaczy uważa, że środki ochrony prawnej gwarantowane przez RODO nie przyniosą skutków w postaci wyposażenia użytkowników w rzeczywiste wyjaśnienie w jaki sposób działają systemy zautomatyzowanego podejmowania decyzji. **Celem projektu jest nie tylko zbadanie jakie są ograniczenia prawa do wyjaśnienia w formie przyjętej w RODO, ale również zbadanie czy prawo dostępu do informacji stanowić może alternatywę w zakresie adresowania problemu możliwej sprzeczności zachodzącej między ogólnym zakazem dyskryminacji a zautomatyzowanym podejmowaniem decyzji.** Koncepcja ta oparta jest na szerokiej interpretacji prawa do dostępu do informacji. W związku z powyżej opisanymi elementami projektu, perspektywa w nim przyjęta ma kompleksowy charakter i pozwoli przeprowadzić analizę skutkującą wglądem w prawną konceptualizację dyskryminacyjnego potencjału rozwiązań opartych na zautomatyzowanym podejmowaniu decyzji.

2. Opis badań, które będą realizowane w projekcie

Badanie opiera się na identyfikacji wyzwań stwarzanych przez zautomatyzowane podejmowanie decyzji dla zakazu dyskryminacji. Zidentyfikowane wyzwania zostaną po pierwsze zanalizowane z perspektywy ochrony danych osobowych. Przeprowadzona zostanie kompleksowa analiza europejskich regulacji i orzecznictwa odnoszącego się do zautomatyzowanego podejmowania decyzji w obszarze ochrony danych osobowych. Ponadto zostanie ona uzupełniona mikro-komparatystyczną analizą regulacji przyjętych w wybranych państwach członkowskich oraz, w zależności od tempa procesu legislacyjnego, ewentualnie wniosków legislacyjnych w tym obszarze. Po drugie, przeprowadzona zostanie analiza europejskich regulacji i orzecznictwa dotyczących prawa dostępu do informacji. Jest ona konieczna w celu dokonania ustaleń możliwości traktowania prawa dostępu do informacji jako alternatywnej do prawa ochrony danych osobowych ścieżki prowadzącej do realizacji prawa do wyjaśnienia, odnoszącej się do działań w sferze publicznej. Analiza zostanie uzupełniona mikro-komparatystycznym studium regulacji i orzecznictwa wybranych państw członkowskich dotyczących zagadnienia zautomatyzowanego podejmowania decyzji i prawa dostępu do informacji. Efektem projektu będzie kompleksowa analiza europejskich regulacji dotyczących zautomatyzowanego podejmowania decyzji w związku z ogólnym zakazem dyskryminacji.

3. Powody podjęcia tematyki badawczej

Powody podjęcia tematyki badawczej wynikają z zagrożeń, które zautomatyzowane podejmowanie decyzji może tworzyć w odniesieniu do ogólnego zakazu dyskryminacji. Rozwiązania te tworzone są w oparciu o wybory znaczących zmiennych, których selekcja stanowić może źródło dyskryminacyjnego potencjału, szczególnie w zakresie dyskryminacji pośredniej: tworzone za pomocą algorytmów kategoryzacja mogą skutkować w poddawaniu jednostek w nieporównywalnych sytuacjach takiemu samemu traktowaniu. W efekcie decyzje mogą mieć bardzo zróżnicowane skutki dla jednostek, nieuwzględniające ich szczególnych cech, które czynią je bardziej podatnymi na dyskryminację. Jednocześnie zautomatyzowane podejmowanie decyzji może prowadzić do braku transparentności, który rodzi wątpliwości w zakresie bezpośredniej dyskryminacji. Możliwości weryfikacji porównywalności sytuacji jednostek w zakresie poddawania ich zautomatyzowanemu podejmowaniu decyzji są ograniczone. Ten brak adekwatnej przejrzystości w zakresie używania zautomatyzowanego podejmowania decyzji jest przyczyną wyboru tematu badawczego: powinien on odpowiedzieć na wyzwania które pojawiają się w związku z szybkim rozwojem technologicznym w tym wymiarze. Analiza przedstawi prawo do wyjaśnienia nie tylko w formule zawartej w RODO, lecz również pozwoli zbadać alternatywę w postaci prawa dostępu do informacji.